

Висновки. Теоретичні знання і основані на них педагогічні уміння – це головний, об'єктивний зміст учительської професії. Майстри своєї справи не просто щось знають і вміють, вони володіють високим мистецтвом навчання і виховання. Мистецтво успішно формується і проявляється лише за наявності і достатньому розвитку у педагога професійно важливих якостей особистості.

Література:

1. Виленский М.Я., Сафин Р.С. Профессиональная направленность физического воспитания студентов педагогических специальностей. – М.: Высшая школа, 1989. – 159 с.
2. Євгенєва Л.Я., Земцова І.І., Бринзак В.П. Особливості підготовки студентів по курсу «Медико-біологічні основи фізичної культури» //Матеріали першої республіканської наукової конференції «Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури та спорту в Україні». – Луцьк: Надстир'я, 1994. – С. 73.
3. Морозов О.В. Анализ физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работы в пионерском лагере/ Научные основы подъема массовости и эффективности физкультуры и спорта: Сборник научных трудов/ Под ред. Н.А. Пономарева.- Л.,1982.- с. 6-7
4. Петунии О. В. Формирование профессионального мастерства учителя физкультуры: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2114 «Физ. воспитание». — М.: Просвещение, 1980.—112 с.
5. Яремчук С.В. Формування професійно-психологічної спрямованості особистості майбутнього вчителя. Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Український державний педагогічний університет ім.М.П.Драгоманова. – К., 1999. – 20 с.

У статті висвітлена структура знань й умінь фахівця галузі фізичної культури та спорту. Зокрема розглядаються суспільно-політичні, психолого-педагогічні, медико-біологічні і спеціальні знання.

Ключові слова: компоненти педагогічної роботи, фізична культура та спорт.

В статтє освещена структура знаний и умений специалиста отрасли физической культуры и спорта. В частности рассматриваются общественно-политические, психолого-педагогические, медико-биологические и специальные знания.

Ключевые слова: компоненты педагогической работы, физическая культура и спорт.

In the article the structure of knowledge and skills of the specialist field of physical culture and sports. In particular, consider social, psychological, educational, medical and biological expertise.

Keywords: components of pedagogical work, physical culture and sport.

УДК 378.147

Л.В. Мельник
м. Вінниця, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО КОНТРОЛЮ ВМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВНЗ У ПРОЦЕСІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Контроль знань студентів є складовою процесу навчання. За визначенням контроль – це співвідношення досягнутих результатів із запланованими цілями навчання. Деякі викладачі традиційно підходять до організації контролю, використовують його в основному заради показників досягнутого. Перевірка знань студентів має давати відомості не тільки про правильність чи хибність кінцевого результату виконаної діяльності, але і про неї саму: чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння.

Правильно організований контроль навчальної діяльності студентів дозволяє викладачу оцінювати одержувані ними знання, уміння, навички, вчасно надати необхідну допомогу і добиватися поставлених цілей навчання. Усе це в сукупності створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів та активізації їхньої самостійної роботи. Грамотно поставлений контроль дозволяє викладачу не тільки правильно оцінити рівень

засвоєння студентами досліджуваного матеріалу, але і побачити свої власні досягнення та промахи.

Аналіз попередніх досліджень. Проблематиці, пов'язаній з контролем умінь і навичок студентів приділяється увага багатьма дослідниками (С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Бондар, С. Гончаренко, К. Інгекамп, З. Курлянд, Г. Ксензова, М. Сметанський, Н. Тализіна, В. Шаталов, В. Шахов та ін.)

Метою публікації є висвітлення особливостей забезпечення якісного контролю вмінь і навичок майбутніх учителів у процесі застосування інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу. Уточнимо сутність основних понять щодо визначення й оцінювання якості освіти. Такими поняттями є «діагностика», «контроль», «оцінювання», «оцінка», «перевірка», «облік» та інші, тісно пов'язані з поданими.

Широким поняттям, на нашу думку, є діагностика. К. Інгекамп визначає педагогічну діагностику таким чином: «Педагогічна діагностика досліджує навчальний процес, під час якого навчаються, передусім, умови і результати навчального процесу з метою оптимізації чи обґрунтування значення його результатів для суспільства» [3, с.10]. Діагностика пов'язана з процесом виявлення рівня знань, з'ясуванням умов та обставин перебігу дидактичного процесу. Вона дає можливість одержати чіткі уявлення про причини, котрі сприяють або перешкоджають досягненню запланованих результатів. Діагностика розглядає досягнуті результати навчання в тісному зв'язку зі шляхами та способами їх досягнення. Окрім того, діагностика передбачає накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки та прогнозування напрямів подальшого розвитку навчального процесу. За допомогою педагогічної діагностики аналізується навчальний процес і визначаються його результати.

Однією з форм контролювання знань, умінь і навичок є самоконтроль своєї діяльності студентами. Самоконтроль допомагає самостійно розібратися в тому, як студент оволодів знаннями, вміннями та навичками. Він стимулює учіння, сприяє більш повному засвоєнню навчального матеріалу, викликає потребу в його глибинному осмисленні, формує критичність мислення. Самоконтроль застосовується як у процесі виконання самостійної аудиторної, так і позааудиторної роботи, та спрямований на виявлення недоліків і прогалин у знаннях, навичках, вміннях.

Н. Тализіна відзначає, що контроль здійснюється з метою одержання інформації про реальний перебіг процесу навчання, а у випадку виявлення відхилень із визначеного напрямку – його регулювання за допомогою коригуючи впливів, з метою приведення у відповідність до визначеного алгоритму управління [5].

На думку Ю. Бабанського, контроль – це діяльність, що здійснюється з метою одержання та фіксування інформації про результати дидактичної взаємодії учня і вчителя та зіставлення одержаних результатів із визначеною

На інтерактивних заняттях вводиться колективна й індивідуальна оцінка діяльності майбутніх фахівців, контроль здійснюється не тільки викладачем, а й студентами. Особливість інноваційної педагогічної технології полягає в тому, що оцінка діяльності студента здійснюється усіма учасниками навчального заняття. Сам студент визнає свої досягнення. Об'єктивна успішність діяльності студента приводить до розуміння її значимості, сприяє подоланню своєї боязкості, невміння, незнання, психологічного утиску й інших труднощів. Майбутній учитель здобуває навички оцінювання діяльності інших, що потрібні для майбутньої роботи. Оцінка студентів студентами у процесі зворотного зв'язку виражається у вимірних характеристиках, які визначаються цілями едукації [4]. Також можна оцінити студентів знаками «+» і «-». Знак «-» не так психологічно пригнічує, як незадовільна оцінка. Числова відмітка може не виставлятися. Така система оцінювання насамперед дозволяє стимулювати творчість студента, його пізнавальну активність і самостійність, оскільки зникає страх перед негативною оцінкою. Усі сумніви вирішуються колегіально, з викладачем і на користь студента. Категорично не рекомендується оцінювати діяльність майбутнього фахівця лише негативно.

Перевірка використовується для повторення, уточнення знань, підготовки учнів до сприйняття нового матеріалу. Майже на всіх інтерактивних заняттях перевірку знань студентів можна організувати так, щоб вона виконувала навчальну функцію. На практиці це можна здійснювати таким чином. Для відповіді викликають 2-3 студента, завдання для них підготовлені раніше (за такої перевірки необхідно підбирати студентів з неоднаковими здібностями). Той час, протягом якого студенти готують завдання, можна використати для роботи з групою. Коли перший студент готовий до відповіді, група його уважно слухає, робить зауваження, виявляючи недоліки у відповіді, вносить виправлення в оформленні записів та інше. У такий спосіб контролю не тільки перевіряються та діагностуються знання окремих студентів, але й одночасно поглиблюються знання всіх учасників навчального процесу. Це активізує групу, сприяє зміцненню уваги студентів, дає можливість викладачу оцінити результати навчальних досягнень більшої кількості студентів протягом всього заняття.

Для того, щоб в студентів не зникало натхнення до навчання, треба зважати на його старанність і використовувати стимулювання. Оцінка і стимулювання – тісно взаємопов'язані та складають управлінський цикл. Стимулювання, що сприяє формуванню позитивної навчальної мотивації – є однією з головних функцій оцінки. Стимулювання майбутнього фахівця, як правило, залежить від уваги до його навчальних дій та їх схвалення, визнання успіхів, підтримки студента у процесі виконання навчальних завдань, наскільки вдалі оцінки для конкретної ситуації і студента підбере викладач.

У процесі застосування інтерактивних технологій, на навчальних заняттях оцінювання також має коректувальну функцію. Коли студент має можливість порівняти та проаналізувати свою відповідь, то це призводить до виправлень поведінки як того хто навчається, так і викладача.

Діагностична функція перевірки навчальних досягнень студентів, на нашу думку, реалізується через досягнення точності й надійності. Вона полягає у тому, що вчитель діагностує ефективність методів і прийомів навчання, використаних ним, виявляється рівень засвоєння студентами навчального матеріалу, його об'єм, глибина тощо.

Виховна функція контролю і перевірки знань виявляється в методиці проведення занять викладачем, у наступному коментуванні й оцінюванні робіт. Істотне значення для здійснення виховної функції на інтерактивних заняттях є розвиток співробітництва в студентів..

Взаємоперевірка – важливий компонент контролю навчальних досягнень студентів. З цією метою застосовуються такі творчі прийоми, як аналіз складеного плану, формулювання запитань, пошук і знаходження варіантів відповідей або їх вибір, формулювання висновків на основі відпрацьованого навчального матеріалу, робота з довідковою літературою з метою уточнення та доповнення фактичного матеріалу [6].

Обов'язково враховується утвердження цінностей гуманістичної педагогіки гармонійного формування розумових і моральних якостей особистості. Такий контроль навчальних досягнень майбутніх учителів сприяє підвищенню об'єктивності оцінки та впевненості студентів у якнайбільшому обмеженні вияву суб'єктивізму викладача в процесі контролю.

В останні роки означився шлях, що дозволяє поєднати в собі практично всі переваги відомих методів контролю знань студентів і звести до мінімуму недоліки кожного з них. Це рейтингова технологія контролю знань. Вона передбачає систему накопичення умовних одиниць знань протягом усього періоду, за який здійснюється атестація студента. В залежності від кількості балів, одержаних за кожний виконаний вид навчальної діяльності, студент по завершенні курсу отримує сумарну оцінку (рейтинг). Методика перевірки навчальних досягнень студентів має відповідати меті та методиці викладання предмета.

Модульно-рейтингова система навчання – це така навчальна технологія, котра дозволяє організувати повне засвоєння знань із визначених предметів за модульним принципом із наступним рейтинговим підсумовуванням результатів за семестр, рік і весь період навчання.

Необхідність контролю навчальної роботи й оцінки знань студентів має об'єктивний характер. Тут діє закономірний зв'язок у ланцюгу: мета навчання – процес – результат –

наступна мета. Але для того, щоб педагогічно грамотно визначити мету, необхідно точно знати, що вже досягнуто внаслідок навчання.

Категорія контролю має кілька значень. У дидактиці його тлумачать як нагляд, спостереження і перевірку успішності студентів. Контроль тут виконують наступні функції – освітня (сприяння поглибленню, розширенню, удосконаленню знань студентів, уточненню та систематизації навчального матеріалу з предмету); діагностично-корегуюча (виявлення рівня знань, умінь і навичок, проблем, недоліків, неуспішності; забезпечення зворотного зв'язку в різновидах: «студент – викладач» і «студент – студент»); контролююча (визначення рівня знань, умінь і навичок студентів, підготовленості до засвоєння нового матеріалу, виставлення оцінок студентам); виховна (спрямована на поліпшення особистої дисципліни, розвиток волі, характеру, навичок систематичної самостійної праці тощо); розвивальна (сприяння розвитку психічних процесів особистості – уваги, пам'яті, мислення, інтересів, пізнавальної активності, мовленнєвої культури студентів); стимулюючо-мотиваційна (стимулювання студентів до покращення навчальної діяльності, розвитку особистої відповідальності, формування мотивів навчання); управлінська (забезпечення цілеспрямованості у навчанні); прогностично-методична (стосується як викладача, який отримує досить точні дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і студентів, оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну та наукову роботу) [1, с.176].

Визначити об'єктивно рівень оволодіння студентом знаннями і способами діяльності, як свідчить педагогічний досвід, дуже важко. Щоб полегшити виконання цього завдання, треба розділити два поняття, що перебувають у нерозривному взаємозв'язку – критерії оцінки та норми оцінки. Критерії оцінки – це ті положення, врахування яких є обов'язковим у процесі виставлення тієї чи іншої оцінки. Норми оцінки – це опис умов, на які має спиратися педагог, виставляючи студентові оцінку. Оцінюючи викладач має враховувати: характер засвоєння вже відомих знань (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повноту та точність знань); якість виявленого студентом знань (логіку мислення, аргументацію, послідовність і самостійність викладу, культуру мовлення); ступінь оволодіння вже відомими способами діяльності, вміннями та навичками застосування засвоєних знань на практиці; оволодіння досвідом творчої діяльності, якість виконання роботи (зовнішнє оформлення, темп виконання, ретельність тощо).

В. Сухомлинський стверджував, що перевірку знань треба підпорядковувати найголовнішій меті – поглибленню, закріпленню, розвитку знань. Оцінка морально виправдана тільки тоді, коли учитель оцінює не здібності, так би мовити в чистому вигляді, а єдність праці і здібностей, причому на перше місце ставиться праця [1, с.176].

У визначенні С. Гончаренка, оцінка – це «визначення й вираження в умовних знаках – балах, а також в оцінюваних судженнях учителя ступеня засвоєння учнями знань, умінь і навичок відповідно до вимог програм, рівня старанності та стану дисципліни» [2].

Активність студентів на заняттях не має залишатися без уваги викладача. Форми відзначення можуть бути різними: усне чи письмове схвалення, позитивні оцінки. Значна частина студентів вважає, що позитивна оцінка, постійне схвалення та доброзичливе ставлення з боку викладачів сприяють формуванню мотивації вивчення іноземної мови. Тому викладачам слід пам'ятати, що активна діяльність студентів не повинна залишатися без їхньої уваги.

Ми досліджували, як оцінювати роботу студентів в умовах кредитно-модульної системи оцінювання у процесі проведення інтерактивних занять, як підтвердити, що студенти справді набули необхідні знання, вміння і навички, сформували у себе значущі для сучасного життя цінності та професійні компетентності. Ці важливі проблемні питання спонукають педагогів, які застосовують інтерактивні технології, переосмислювати критерії оцінювання навчальних досягнень студентів. Наприклад, у інтерактивному навчанні важливими є такі вміння, як здатність відстоювати свою думку чи аргументувати свою позицію під час дискусії або дебатів. Отже, оцінювання має базуватися саме на цих важливих вміннях, а не лише на оцінюванні здатності студента запам'ятовувати та відтворювати фрагменти інформації. Разом

із застосуванням традиційних методів оцінювання рівня навчальних досягнень студентів шукають також альтернативні підходи до вирішення цього питання.

Інтерактивні технології потребують застосування студентами складних умінь і навичок: дискутувати, висловлювати власну позицію, працювати в групі тощо. Зазвичай оцінювання кожного з таких умінь потребує визначення трьох-чотирьох відповідних критеріїв. Наприклад, у процесі використання технології «Письмові дебати», викладач може обрати такі критерії оцінки: чіткість сформульованої позиції; кількість і різноманітність аргументів на її захист; наявність і глибина висновків; охайність виконання роботи, відсутність логічних і граматичних помилок.

Важливим є і те, що багато інтерактивних технологій: дебати, рольова гра, аналіз випадку, дискусія, обговорення в групі, на перший погляд сприймаються скоріше як гра, ніж серйозне навчання. Тому викладачі, перш, ніж їх використовувати, хотіли б мати підтвердження того, що інтеракція забезпечує досягнення якісних результатів навчання, щоб їх продемонструвати як адміністраторам від вищої освіти, так і самим студентам.

У розробці підходів до оцінювання першим кроком є чітке формування завдань оцінювання. Традиційно це такі завдання: показати студентам, як вони досягли мети навчального заняття; визначити найкращих за результатами студентів; стимулювати мотивацію студентів до навчання й одержання сучасних знань; визначити рівень здібностей студентів; з'ясувати, чи є необхідність у додатковому навчанні або «перенавчанні»; виставити оцінки кожному студенту.

Оцінювання має бути тісно пов'язаним із процесом навчання хоча б тому, що студенти засвоюють власне те, за що їх оцінюють. Отже, методика перевірки знань, умінь і навичок має відповідати меті та методиці викладання курсу. Якщо для перевірки знань є традиційні способи оцінювання, то перевірка навичок вимагає набагато більше часу. Цінності, особисте ставлення проявлятимуться в реальному житті; завдання ж викладача — надати студентам можливість проявити і захищати власну думку в будь-яких ситуаціях в аудиторії чи поза нею. Узагальнимо випадки, коли викладачам необхідні нові підходи до завдань оцінювання:

- для досягнення результатів необхідно вирішувати складні колективні завдання;
- викладач бажає спонукати студентів до висловлювання ними розуміння ідей, а не відтворення фрагментів певної інформації;
- викладач переходить від простої перевірки знань і вмінь до оцінювання знань, необхідних для створення демократичних інститутів суспільства (наприклад, здатності спільно працювати, приймати рішення, висловити обґрунтовані думки, розв'язувати конфлікти тощо);
- треба спонукати як викладача, так і студентів до роздумів над якістю навчання і над тим, як її можна підвищувати;
- слід надати студентам можливість демонструвати свою здатність обдумувати та вирішувати дискусійні питання і проблеми;
- коли оцінюють старанність, яку студенти вкладають у співпрацю, і заохочують студентів допомагати один одному в роботі;
- коли намагаються повністю оцінити всі навчальні досягнення студентів, які є результатом їх інтерактивної взаємодії.

Важливо пам'ятати, що завданням викладача є швидке створення умов, за яких позиції зацікавленості, відкритості, відповідальності студентів у навчанні й їхні особисті риси можуть розвиватися й усвідомлюватися. Цьому сприятимуть: включення до пріоритетів оцінювання самого процесу навчання, тобто того, як проходить робота студента, — на відміну від оцінювання лише результатів роботи; оцінювання студентів, що спирається на чіткі критерії, що дозволяє студенту взяти відповідальність за роботу й її результати, а також уможливило самооцінку роботи й її результатів; студенти мають мати можливість ознайомитися з критеріями оцінки перед початком роботи, а не після її виконання; оцінювання досягнень студентів, незалежно від того, чи вони значні, чи скромні — якщо вони є результатом справжніх зусиль студента;

обговорення вправ і завдань, у процесі котрих студенти мають можливість задуматись над власним способом учинитися; пропонування індивідуальних і групових завдань, які студенти виконують самостійно, проходячи етапи пошуку, відбору та критичного аналізу, узагальнення і запитування результатів своїх досліджень; заохочення студентів до самооцінки, внаслідок якої вони краще пізнають себе, свої можливості і сфери, котрі потрібно розвивати; ініціювання дискусій, які дають змогу студентам формулювати власні погляди і модифікувати їх; підтримка ініціатив та ідей, запропонованих студентами самостійно.

Важливо оцінювати також те, як студенти беруть участь у навчальній діяльності – їхню активність на заняттях, спосіб спілкування з колегами, готовність до співпраці і прийняття відповідальності, дотримання правил обміну думками та інших норм поведінки на заняттях. Цей аспект оцінювання не може замінити інших, більш суттєвих критеріїв, але його не можна недооцінювати чи зовсім не враховувати. При цьому важливо, щоб студенти з початку занять могли ознайомитися з правилами поведінки на заняттях.

Інтерактивне навчання особливо в контексті компетентнісного підходу змінює завдання оцінювальної діяльності викладача. Окрім контролю за засвоєнням знань, оцінювання здійснюється ще і задля того, щоб: перейти від перевірки знань і незначної кількості пізнавальних умінь до оцінки широкого спектра вмінь, зокрема соціальних, комунікативних тощо, необхідних для життя людини (наприклад, здатності спільно працювати та приймати рішення, висловлювати обґрунтовані думки, вміння слухати, розв'язувати конфлікти, застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях); спонукати як викладача, так і студентів до роздумів над якістю навчання і над шляхами його підвищення; дати студентам можливість демонструвати свою здатність обдумувати та вирішувати дискусійні питання та проблеми; оцінювати виконання студентами складних колективних завдань, наприклад, розв'язання проблем і прийняття рішень; повністю оцінити всі навчальні досягнення студентів, які є результатом їхньої інтерактивної взаємодії.

Нові стратегії оцінювання мають показати рівень оволодіння навичками мислення та комунікацій, вирішення складних проблем і складатися з окремих елементів навчальної і творчої діяльності, включати мотиваційні стимули, котрі за формою відповідають різноманітним мотиваційним потребам і постійно вдосконалюються під впливом реалізації принципу педагогіки співробітництва між викладачем і студентами.

Висновок. Отже, врахування особливостей контролю умінь і навичок майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у процесі застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі ВНЗ є ще однією педагогічною умовою ефективного формування готовності майбутніх учителів до самостійного застосування інтерактивних технологій у майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури / С.С. Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 373 с.
3. Ингенкамп К. Педагогическая диагностика / К. Ингенкамп. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
4. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. :
5. Тальзіна Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н.Ф. Тальзіна. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 334 с.
6. Шахов В. І. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя : загальнопедагогічний аспект / В. І. Шахов. – Вінниця, 2007. – 383 с.

Автор доводить, що використання інтерактивних технологій в навчальному процесі ВНЗ збагачує професійну компетенцію випускника та наближає її до європейських стандартів. В статті розглянуті напрями забезпечення якісного контролю умінь і навичок майбутнього вчителів під час навчальних занять у процесі застосування інтерактивних технологій.

Ключові слова: інтерактивні технології, майбутні вчителі, контроль умінь і навичок, навчальний процес.

Розділ 5 Психолого-педагогічні основи впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання і виховання студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації

Автор доказывает, что использование интерактивных технологий в учебном процессе ВУЗа улучшает компетенцию выпускника и приближает ее к европейским стандартам. В статье рассмотрены направления качественного контроля умений и навыков будущего учителя на учебных занятиях в процессе использования интерактивных технологий.

Ключевые слова: интерактивные технологии, будущие учителя, контроль умений и навыков, учебный процесс.

The author proves, that using the interactive methods of studying stimulate structural and critical thinking; develop communicative abilities and skills for opening students' creative possibilities. The main aim of these educational technologies will be to increase the efficiency of the professional formation of students.

Keywords: interactive methods, future teachers, control abilities and skills, the educational process.